

Frivillighed, engagement og udvikling af gode fællesarealer

Den menneskelige
faktor

Cases

Tine Sønderby

Frivillighed, engagement og udvikling af gode fællesarealer

Den menneskelige faktor

Publikationen er udviklet på basis af interviews med 62 beboere, driftsmedarbejdere og andre ansatte. Den er støttet af Den Almene Forsøgspulje ved Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

© Praxis21

Forfatter: Tine Sønderby

Publikationen er udarbejdet i samarbejde med Nabil Ben Chaabane

Foto: Andreas Bro

Video: Andreas Bro og Praxis21

Grafisk design: Make Ready Studio

Praxis21

c/o Republikken, Vesterbrogade 24 B
1620 København V

www.praxis21.dk

Cases

Indledning

Arbejde på fælles udearealer knytter os til stedet og til fællesskabet

Der sker noget med os, når vi præger det sted, vi bor. Både når vi er med til at bestemme, hvordan det skal indrettes, og når vi er med til at sætte vores præg på det igennem den daglige brug. Stederne kommer til at passe til vores behov og smag, og vi tilføjer små unikke detaljer, som minder os om, at vi har været med til at forme lige præcis dette sted. Det får os til at føle os hjemme.

Denne publikation skildrer vellykkede eksempler på mennesker, som på forskellige måder præger fælles udearealer i den almene afdeling, de bor i. Nogle er med til at indrette nye steder, hvor naboer kan mødes. Det kan være en legeplads, et gårdmiljø eller en nabohave. Andre deltager i hverdagsaktiviteter, der sætter et særligt præg på området. De udstiller for eksempel kunst, holder høns og får, dyrker blomster og grøntsager eller vedligeholder udearealerne.

Deres engagement får dem til at trives bedre. Nogle ender også med at blive boende længere end planlagt, fordi det er med til at knytte dem til stedet og deres naboer. De føler sig hjemme udendørs, og det er naturligt for dem at bruge udearealerne til at slappe af, lære nyt, dyrke interesser og møde naboerne.

Også deres naboer har glæde af deres engagement. Der bliver flere hyggelige steder at mødes i afdelingen og flere aktiviteter at deltage i. Og området bliver forskønnet. Der bliver kælet mere for detaljerne, og afdelingen får et mere personligt præg, fordi man kan se, der er nogen, som holder nok af stedet til at investere tid og energi i det. Der er tydelige tegn på beboernes engagement, og man fornemmer, at de vil blive personligt berørt, hvis noget bliver ødelagt. Det gør stemningen mere hjemlig og levende og giver en fornemmelse af, at det er et område præget af fællesskab, som mange er stolte af at bo i.

Menneskene i publikationen bor i syv afdelinger i Danmark. Nogle har i mange år arbejdet målrettet med at skabe rammer for, at mange beboere kan præge udearealerne. Andre er næsten lige begyndt. Formålet med denne publikation er at videregive deres erfaringer og inspirere flere til at give sig i kast med lignende initiativer. Eller forbedre dem, de allerede har sat i gang.

Publikationen er først og fremmest udarbejdet til beboerdemokrater og lokale driftsmedarbejdere. Men forhåbentlig kan andre også få glæde af at læse beretninger fra fællesskabets Danmark, hvor mennesker skaber glæde og gode, lokale rammer for sig selv og hinanden.

Publikationen – fotos, tekst og video

Den første del af publikationen indeholder syv cases om beboeres og driftsmedarbejders erfaringer. Hver case indeholder mange billeder og en skildring af de muligheder og forhindringer, som er opstået. Du kan også finde links til videointerviews, hvor børn og voksne fortæller mere. Til sidst er der anbefalinger til de af jer, som har lyst til at give jer i kast med et lignende initiativ.

Den anden del af publikationen går et spadestik dybere. Den hjælper jer med at tilrettelægge arbejdet på en måde, så det passer til præmisserne og ambitionerne i jeres afdeling. Den er både til jer, som vil i gang med en større udvikling af udearealerne, og jer der for første gang skal starte et mindre initiativ. I får input til at arbejde med organiseringen, de fysiske rammer og deltagernes samarbejde, og der er spørgsmål og anbefalinger, I kan arbejde videre med.

Indhold

I denne del af publikationen får du indblik i beboeres og driftsmedarbejderes erfaringer. Både børn og voksne fortæller.

Hver case afsluttes med anbefalinger til dem, som ønsker at arbejde med lignende initiativer.

Grøntsager

Store græsplæner

Mødested

Legeplads

Kunst

Hundepark

Bålplads

Vilde planter

Dyr

6

Case 1 / **Legeplads i Kærene, Rødovre**

I kølvandet på en stor renovering har AKB ved Milestedet anlagt fem nye legepladser. Driftsmedarbejdere og afdelingsbestyrelse har arbejdet sammen om at inddrage børnene, så de er med til at bestemme, hvordan legepladserne skal indrettes.

[Læs om deres erfaringer og se videoer her](#)

19

Case 2 / **Daghaver i Randers**

Beboere driver køkkenhaver på 23. år. Randrusianere i alle aldre og med forskellig etnisk baggrund dyrker grøntsager og blomster og møder hinanden.

[Læs om deres erfaringer og se videoer her](#)

27

Case 3 / **Skulpturer i Hyldespjældet**

Hyldespjældet på den københavnske Vestegn huser 60 skiftende skulpturer af anerkendte europæiske kunstnere. Det beboerdrevne initiativ er med til at skabe unikke udearealer.

[Læs om deres erfaringer og se video her](#)

Indhold

41

Case 4 /

Nyttehaver og grønne ørkener i Voldparken

I Husum i København har afdelingsbestyrelse og driftsmedarbejdere igennem de sidste år samarbejdet om at anlægge nyttehaver til beboerne på store plæner, som ellers sjældent bruges.

[Læs om deres erfaringer og se video her](#)

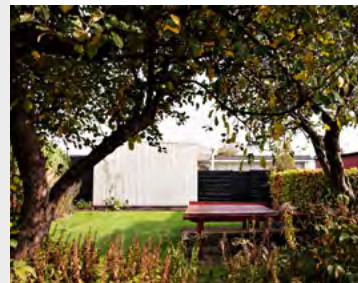
49

Case 5 /

Nabohave på Amager

På Amager har børn og voksne i fællesskab omdannet en utryk plads til en hyggelig nabohave. Nogle af børnene går også "til have" her og lærer om bæredygtighed og natur.

[Læs om deres erfaringer og se flere fotos her](#)

60

Case 6 /

Gårdmiljøer i Albertslund

I Albertslund beslutter beboere, hvordan deres fælles, åbne gård skal indrettes. Mange er også med til anlægge og vedligeholde den, med hjælp fra de lokale driftsmedarbejdere.

[Læs om deres erfaringer og se video her](#)

69

Case 7 /

Grøn afdeling i Odense

I Blommehaven er beboernes engagement i udearealerne en del af den grønne afdelings fundament. De holder høns, har nyttehaver, hjælper med at vedligeholde den vilde eng og deltager i arbejdsdage.

[Læs om deres erfaringer og se videoer her](#)

1 /

Legeplads i Kærene, Rødovre

Afdelingen Ved Milestedet, AKB havde i mange år haft traditionelle modul-legepladser med asfalt, rutsjebaner, gynger og sandkasser. Men da afdelingen skulle renoveres, blev legepladserne midlertidigt omdannet til byggepladser, og efter renoveringen var der mulighed for at tænke nyt.

Afdelingen inddrog børnene i udviklingen af legepladserne med stor succes. De fik flotte legepladser, som mange børn bruger og passer på, og der blev udviklet en vigtig dialog med børnene. Legepladserne og børneinddragelsen understøtter også afdelingens ønske om at tiltrække og fastholde børnefamilier.

Børnene i Kærene har været med til at bestemme, hvordan deres legepladser ser ud.

"Når vi ser tilbage i tiden, kan vi ikke forstå, at vi har været så konservative i vores måde at lave legepladser på." SØREN, EJENDOMSLEDER

Gummilegepladserne er en nytænkning af legeområderne i afdelingen.

1 /

Legeplads i Kærene,
Rødovre

En radikal forandring

I mange år var legepladserne i området næsten uændrede. Når en gynges eller en rutsjebane gik i stykker, købte afdelingen en ny næsten magen til. Det hang blandt andet sammen med regulativer for legepladser. Afdelingen er erstatningspligtig, hvis børn kommer til skade på deres legepladser, og derfor har den fokus på at overholde alle regler. Bestemmelser om faldunderlag omkring legeredskaber betød for eksempel, at hvis afdelingen anskaffede sig nye legeredskaber, skulle de også ændre på faldunderlaget dér, hvor de blev placeret. Det var både dyrt og besværligt.

Den konservative tilgang skyldtes imidlertid også, at afdelingen ikke havde fået blik for potentialerne ved at anlægge stimulerende, tidssvarende legepladser. Men med renoveringen åbnede der sig en mulighed for en radikal forandring, da legepladserne under alle omstændigheder skulle genetableres.

Mange af de mellemstore børn bor i husene lige ved siden af legepladsen. De kan selv løbe frem og tilbage mellem deres hjem og legepladsen. ↘

De mindste har deres forældre med. ↘

1 /
Legeplads i Kærene,
Rødovre

"Gummi- legeplads"

Afdelingen anlagde i løbet af få år fem nye legepladser. Den ene ligger centralt placeret i Kærene og appellerer især til mellemstore børn, som går forbi den på vej hjem fra skole.

Børnene kalder den "*gummi-legepladsen*", fordi underlaget består af farvestrålende gummi, der er blødt at falde på.

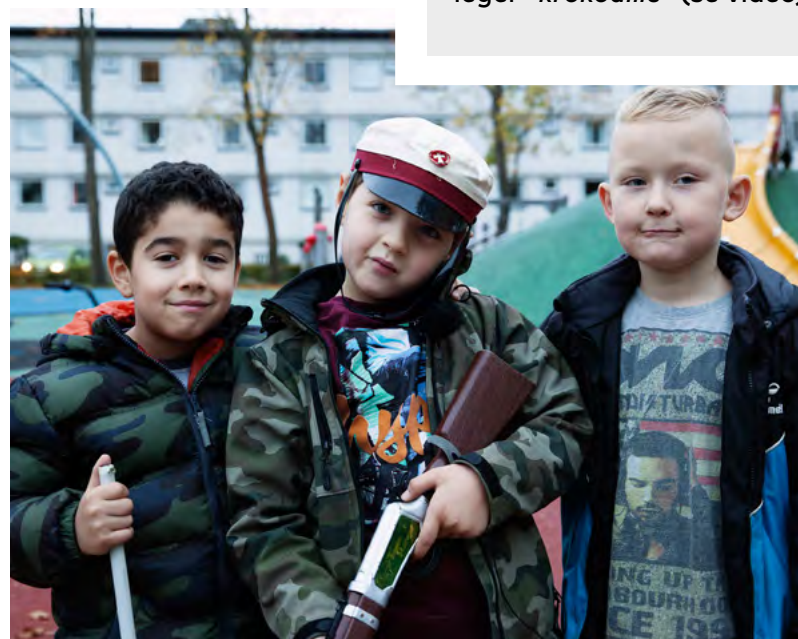
"Lava-Leg", "Krokodille" og "Hop-op"

Legepladsen er bygget op omkring temaerne "*Jorden brænder*" og "*Maveforfølelser*". Temaerne stimulerer børnenes fantasi og skaber rammer for kreative lege. Drengene har opfundet "*Lava-leg*" (se video), og pigerne leger "*krokodille*" (se video) på bakken.

Drengene leger "krig". ↗

Kevin (i midten) har sit "Krig/
Starwars-kostume" på. →

De fleste børn synes klatrestativet, "Den store gynges" og "Den-man-snurrer-rundt-på" er sjove. Der er både plads til at lege vildt og mere forsigtigt.

Aman gynger. ↗

Amans lillebror Ali klatrer forsigtigt. ↑

Pigerne har udviklet legene "hop op" og "hop på" på gyngen (se video).

😊 "Den store gynge kan gynge helt vildt højt. Nogle gange får jeg højdeskræk, og det synes jeg bare kilder i maven og er så sjovt."

SEYMA, OTTE ÅR

Man kan have brug for hjælp fra sin far til
"Den-man-snurrer-rundt-på". ↓

"Den-man-snurrer-rundt-på" på hovedet. ↑

Inddragelsen af børn kræver tålmodighed og samarbejdsevner.

1 /
Legeplads i Kærene,
Rødovre

Inddragelse skaber ejerskab

Børnene har været med til at bestemme legepladsens indretning. Afdelingen og legepladsfirmaet sammensatte fire muligheder, blandt andet ud fra overvejelser om de motoriske udfordringer og sanselige stimuli, børn i målgruppen ville have glæde af.

De opsøgte børnene på den gamle legeplads over en periode på tre uger og afholdt en afstemning blandt de børn, der legede dér. 127 børn stemte på én af de fire muligheder og den, som fik flest stemmer, blev anlagt.

“Det er jo børnene, der skal bruge legepladsen. Hvorfor skal vi voksne så bestemme gyngen, hvis børnene siger, der er en anden, der er ti gange sjovere?”

SØREN, EJENDOMSLEDER

Søren har været ejendomsleder i Rødovre i 25 år.

😊 **"Børn og voksne vælger vidt forskellige legeredskaber til en legeplads. De voksne vælger typisk det sikre, det kendte og det konservative. Børnene vælger det udfordrende, nye, spændende og farlige."** SØREN, EJENDOMSLEDER

Seyma var med til at vælge legeplads.

😊 "Jeg syntes, denne legeplads så sjovest ud, og den var meget overraskende. Jeg havde rigtig gerne kunne vide, hvordan man kom op på den store gyngesæde, fordi på billedet var den så langt oppe, at jeg troede, man skulle bruge en trappe for at komme op." SEYMA, OTTE ÅR

1 /
Legeplads i Kærene,
Rødovre

1 /
Legeplads i Kærene,
Rødovre

Børnene fulgte med, da legepladsen skulle anlægges. Voksne forklarede dem, hvad der foregik på byggepladsen, og børnene glædede sig til, deres legeplads var færdig.

Mange børn følte derfor fra starten et ejerskab til legepladsen. Den var indrettet med legeredskaber, som ramte målgruppens behov og pirrede deres nysgerrighed. Det skabte en populær legeplads, som både børn og voksne er stolte af og passer på, samtidig med netværket og sammenholdet i afdelingen blev styrket.

Børn og voksne lærte hinanden bedre at kende igennem samarbejdet om legepladserne.

Se video fra Rødovre

1 /
Legeplads i Kærene,
Rødovre

Legepladsens mange farver stimulerer tre drenges fantasi, og de har blandt andet opfundet "lava-legen", som de fortæller om her. Se video her <https://vimeo.com/122616120>

Søren Lillevang fortæller om fordelene ved børnedemokrati, set fra et driftsperspektiv. Se video her <https://vimeo.com/122080780>

Tre piger fortæller om gummilegepladsen og om at være med til at bestemme, hvordan den skulle se ud. Se video her <https://vimeo.com/126467982>

Tre piger fortæller om de lege, de bedst kan lide på legepladsen som "kartoffelmos", "hop-på" og "krokodille". Se video her <https://vimeo.com/126119698>

Anbefalinger fra Rødovre

✓ Gør brug af ekspertise på området. Der findes megen viden om gode legepladser, og i Rødovre havde de stor glæde af at bruge tid på at lytte til den.

✓ Overvej nøje, hvilken aldersgruppe, I anlægger legeplads for.

✓ Udvid gerne dialogen, så I også involverer forældrene i processen omkring anlæggelse af legeplads. Men hold fast i, at det er børnene, der bestemmer.

✓ Opsøg børnene på legepladsen, når I skal afholde afstemning. Ved anlæggelsen af de første legepladser inviterede afdelingen børnene til møde, når de skulle stemme. Men de fik langt flere besvarelser, når de mødte børnene dér, hvor de var.

✓ Gør det enkelt for børnene at stemme. Vis dem skitser, så de kan se mulighederne visualiseret.

2 /

Daghaver i Randers

I Jennumparken i Randers har beboere lejet nyttehaver siden 1990. Randrusianere med forskellig etnisk baggrund dyrker grøntsager og blomster og mødes med deres naboer i "Daghaverne".

Daghaverne er en grøn perle i et område, som før i tiden kaldtes "Randers' Chicago" på grund af sociale problemer.

Arvid og Ali mødes i haverne. Arvid bor i det gule hus i baggrunden (Jennumparken) og kan se ned i haverne fra sit køkkenvindue.

2 / Daghaver i Randers

↑ Grethe (th.) på 84 år er flyttet til Randers for få år siden. Hun har fået nye bekendte i haverne, for eksempel Betty (tv.).

↵ Æbler fra haven.

"Jeg var ansat ved en maskinfabrik, der hedder Bosal Secura. Når jeg kom hjem om eftermiddagen, godt træt af at have stået under sådan nogle ovenlysvinduer, så var min tur direkte op ad havegangen. Og hvad var så mere skønt, end at gå herop og få sig en kop kaffe og få rystet al det af sig" ARVID, BEBOER

2 /
Daghaver i
Randers

Havernes historie

Nyttehaverne opstod i kølvandet på ballade og utryghed i området. Randers kommune stillede et stykke ubenyttet jord til rådighed for beboere, mod at de vedligeholdte det. I begyndelsen var det kun tilladt at have dyrket jord. Men gradvist begyndte beboerne at bygge stakit mellem haverne, anlægge små terrasser og tage egne havemøbler med.

Skridt for skridt fik haverne et mere personligt præg, og beboerne skabte et sted, hvor de både kunne dyrke grøntsager og blomster, slappe af og mødes med venner og familie. Med tiden er haverne blevet klassificeret som kolonihaver og er umiddelbart fredet for kommunale byggeprojekter.

Haven, som Arvid og hans kone Bente har lejet i 24 år. Haven er en væsentlig årsag til, at de er blevet boende i Jenumsparken i så mange år.

Ali i sin have, som han har haft i fire år.
Han og hans familie er næsten selvforsynende
med grøntsager. ↘

**"Vi er herovre en hel del
nationaliteter og aldrig har jeg
følt, at der er forskel på, om du er
grøn eller gul eller hvad fanden du er.
Herovre (i haven) er vi bare fælles,
samlet"**

ARVID, BEBOER

↖ Betty i sin have. Hun er der næsten hver
dag i sommerhalvåret.

2 /
Daghaver i
Randers

Private haver og fælles plads

Daghaverne rummer 17 nyttehaver a 130 kvadratmeter. Nogle haver dyrkes af flere i fællesskab, andre af passionerede enkeltpersoner, som bruger megen tid i haven. Tre haver er blevet dyrket af de samme beboere i over 20 år. Men hver sæson er der også beboere, som opgiver deres have, og overlader den til andre, enten fordi de er nye og bliver overraskede over, hvor meget arbejde en have kræver, eller fordi der sker forandringer i deres liv, som betyder, de nedprioriterer haven.

Alle haverne har et individuelt præg. Nogle beboere dyrker kun grøntsager, andre har mange blomster.

Beboerne har lavet en krog i læ, hvor de mødes og drikker kaffe eller griller. ➤

2 / Daghaver i Randers

Haverne adskilles af et lavt stakit af træ, så der er megen snak mellem have-naboer. Der er også anlagt fællesarealer, blandt andet en fælles plads, hvor alle kan mødes. Beboerne skiftes til at vedligeholde fællesområderne.

➤ Haven, som Inge og hendes søster lejer.

😊 **"Det kniber for os at slå græsset, så det er Arvid så flink at gøre for os. Til gengæld serverer vi en sommerfrokost for Arvid og Bente i haven."** INGE, BEBOER

Hver sæson køber beboerne de frø og planter, de vil bruge, men nogle bytter også med hinanden for at få ny inspiration. På fællesarealerne er der blandt andet æbler og kastanjer, som alle har glæde af.

2 /
Daghaver i
Randers

Organisering

Hver havelejer betaler 75 kroner om måneden i ti måneder. Pengene bruges til fælles udgifter, som indkøb af en fræser eller plæneklipper. Indkøb af fælles redskaber, tømning af kompost samt vedligeholdelse af fællesarealer er opgaver, havelejerne tager sig af i fællesskab. Når det er nødvendigt, afholder de et koordinerende "havemøde".

Administrationen af haverne står "*Aktivitetsforeningen i Jennumparken*" for. Det er en frivillig forening, der organiserer aktiviteter i området. Aktivitetsforeningen står for det årlige regnskab, administrerer ventelisten til haverne og indskriver eller opsigser lejere.

Der er også én fra foreningen, som holder øje med, at alle haver bliver vedligeholdt. Hvis en have misligholdes over en længere periode, giver aktivitetsforeningen lejereren en advarsel i form af et gult kort og en besked om at bringe sin have i orden. Hvis det ikke sker, bliver man opsagt.

Se video fra Randers

Arvid Jensen har været med i Daghaveerne fra begyndelsen. Her fortæller han om livet i haverne. Se video her <https://vimeo.com/120150063>

Ali Juanmiry har været i Danmark siden 2006. Han fortæller om at være en del af havefællesskabet. Se video her <https://vimeo.com/120302774>

Kirsten Stougaard voksede op på landet og er glad for naturen. Hun fortæller om, hvad hendes have betyder for hende. Se video her <https://vimeo.com/120301689>

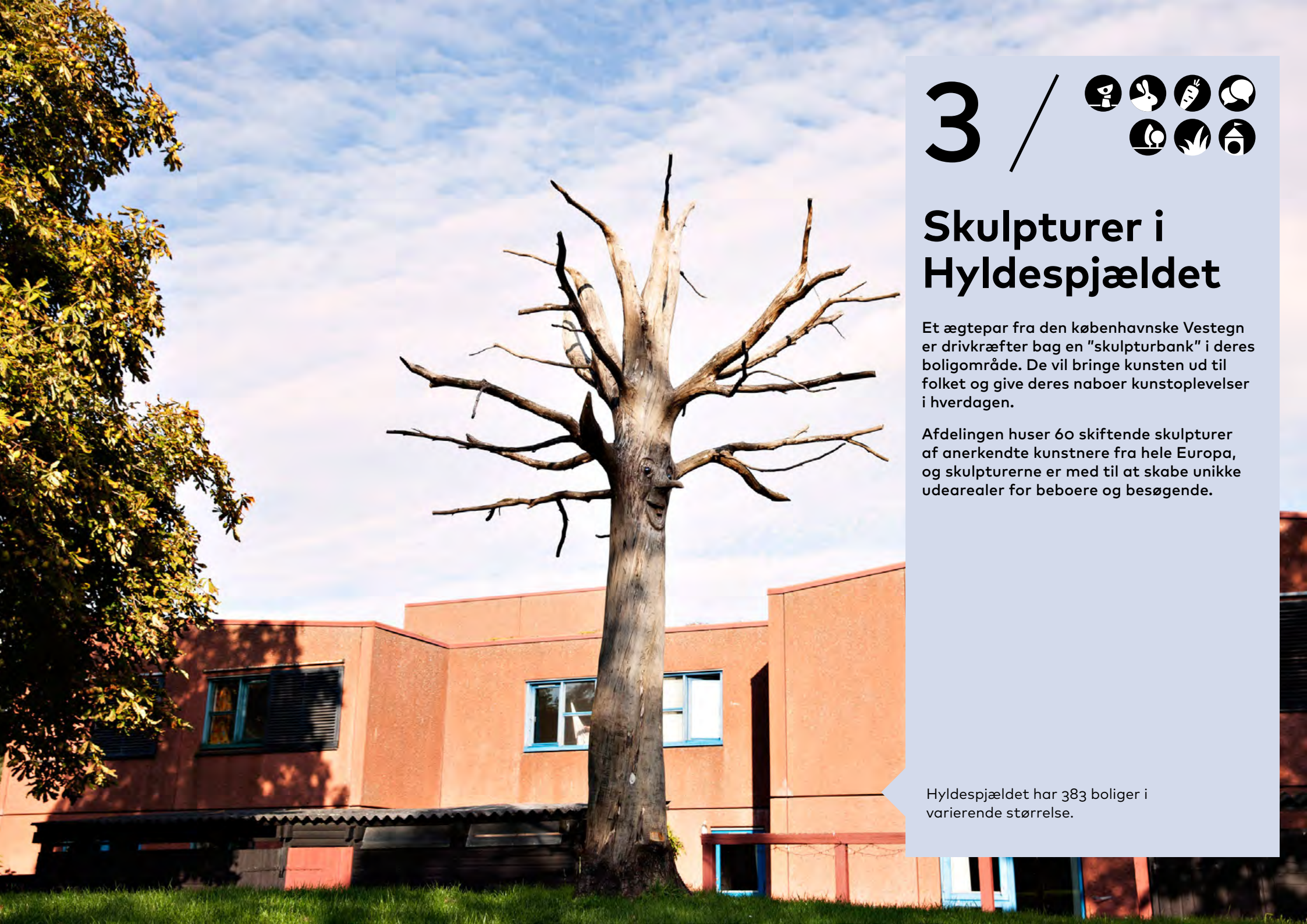
Anbefalinger fra Randers

✓ Formulér enkle regler, så det er tydeligt, hvad der forventes af en havelejer, både i egen have og på fællesområder. Overvej især overgangen mellem haven og fællesområdet — hvem står for eksempel for arealet umiddelbart uden for haven?

✓ Organisér procedurerne for, hvordan man bliver lejer, og for hvordan og hvornår man kan opsiges, hvis man misligholder sin have.

✓ Skab gode rammer på fællesarealerne; særligt vigtige er borde og bænke, hvor lejerne kan mødes, skure til fælles opbevaring af redskaber og et organiseret kompostsystem, så alle kan komme af med deres haveaffald på en ordentlig måde.

✓ Daghaverne er anlagt på kommunal jord og var i princippet midlertidige. I dag har de eksisteret i 24 år. Overvej, om noget lignende er muligt i jeres område.

3 /

Skulpturer i Hyldespjældet

Et ægtepar fra den københavnske Vestegn er drivkræfter bag en "skulpturbank" i deres boligområde. De vil bringe kunsten ud til folket og give deres naboer kunstoplevelser i hverdagen.

Afdelingen huser 60 skiftende skulpturer af anerkendte kunstnere fra hele Europa, og skulpturerne er med til at skabe unikke udearealer for beboere og besøgende.

Hyldespjældet har 383 boliger i
varierende størrelse.

Gitte og Ole er initiativtagere til skulpturbanken.
De har boet i Hyldespjældet i 20 år.

3 /
Skulpturer i
Hyldespjældet

Beboerdrevne kunstoplevelser

De første skulpturer blev udstillet i Hyldespjældet i Albertslund i 2008. Tanken var, at 24 værker skulle udstilles midlertidigt. Udstillingen blev imidlertid så stor en succes, at der på kunstnernes initiativ blev oprettet en "skulpturbank" i afdelingen. Det betyder, at kunstnere udstiller værker i Hyldespjældet, indtil de bliver solgt eller skal videre på en anden udstilling i Danmark eller udlandet.

Udskiftningen skaber dynamik; mange kunstnere får mulighed for at udstille, og beboerne får jævnligt glæde af nye værker. Det skaber liv og fastholder en nysgerrighed overfor skulpturerne.

➤ Skulpturerne er placeret, så de indgår naturligt i bebyggelsen. Det skaber æstetiske oplevelser for beboerne og giver dem mulighed for at opleve skulpturerne på en anden måde end på et museum.

"Opbrud" er en af Gittes yndlingsskulpturer. ➤

😊 "Vi har en regel om, at når en skulptur har været væk på en udstilling, skal den placeres et nyt sted, når den kommer tilbage. På den måde bliver den ved med at være overraskende, fordi den ser anderledes ud et nyt sted." GITTE, BEBOER

Når man går gennem porten, lægger man efter sigende livet, som man kender det, bag sig og starter på en ny epoke.

"Vi troede egentlig, vi skulle videre til en anden ejerbolig. Boligerne her er lidt mørke og lidt små for en børnefamilie. Men vi blev modtaget med blomster fra afdelingen, og vi blev inviteret ind i fællesskaber. Vi kunne hurtigt se, at der var en stærk drivkraft til at gøre ting sammen, og det er derfor, vi er blevet boende." GITTE OG OLE, BEBOERE

3 /
Skulpturer i
Hyldeespjældet

Smukke pladser knytter beboere sammen

Mange skulpturer er placeret på Hyldeespjældets små torve og pladser. Det gør udearealerne smukkere og er med til at skabe variation i afdelingen. Skulpturerne er robuste, og flertallet er designet til, at man kan sidde eller klatre på dem. Det betyder, at de kan indgå naturligt i hverdagslivet, og de medvirker til at skabe mødesteder, hvor beboerne har lyst til at stoppe op og mødes med deres naboer.

Pladsen foran Ole og Gittes hus. Beboerne omkring torvet har indrettet det, blandt andet med høns, kanariefugle (t.v.), skulpturer og et bord, hvor de ofte mødes fredag eftermiddag.

Pladsen foran "Harry Potter- legepladsen" bruges af både beboere og besøgende. Her er også placeret flere skulpturer, man kan tage sig et hvil eller kravle på.

3 / Skulpturer i Hyldespjældet

"Det handler jo også om at skabe et boligområde, som folk er stolte af at bo i" OLE, BEBOER

3 /
Skulpturer i
Hyldespjældet

Organisering

Skulpturbanken organiseres af frivillige beboere. De samarbejder med kunstnerne og udvælger, modtager og placerer skulpturer, så de spiller sammen med og op imod arkitekturen. Beboerne sender også skulpturer af sted på andre udstillinger.

Initiativet finansieres af fondsmidler, og de frivillige er ansvarlige for samarbejde med fonde. De udarbejder også et katalog og arrangerer rundvisninger for interesserede. I 2014 blev 25 grupper vist rundt — alt fra kunstinteresserede lokale til kommunale udvalg og andre boligafdelinger. Nogle købte et værk med hjem.

De frivillige beboere er organiseret i et "skulpturudvalg". Fem personer vælges på afdelingsmødet, én er repræsentant for afdelingsbestyrelsen og én for udvalget for grønne områder. Det sikrer, at skulpturudvalgets arbejde koordineres med andre aktiviteter. Skulpturudvalget samarbejder også med andre udvalg i bebyggelsen, for eksempel når der skal afholdes event.

Linus og Linea er søskende og bor i Hyldespjældet. ↘

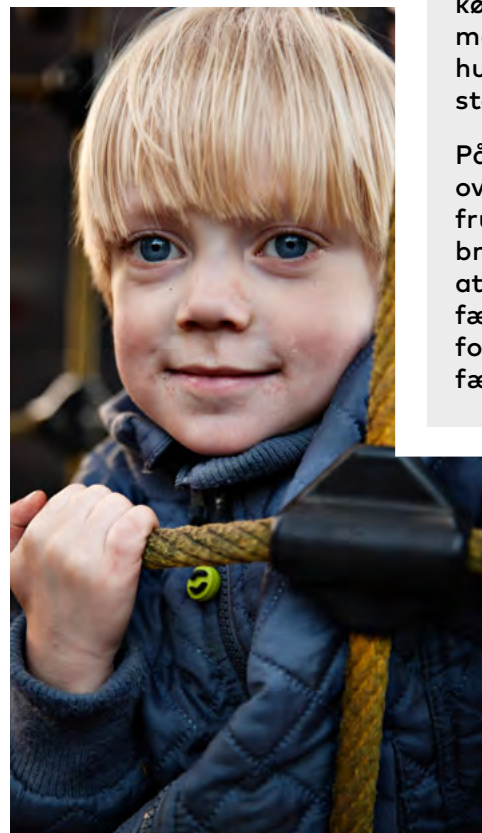
3 /
Skulpturer i
Hyldespjældet

Værdifulde udearealer

Skulpturbanken er opstået i en afdeling, som generelt er optaget af at skabe stimulerende udearealer. Der er spændende legepladser, køkkenhaver og husdyr. Der er "vilde områder" med krat og højt græs, hvor børn kan bygge huler, og mere kultiverede områder med stauder og klippede planter.

På hjemmesiden kan beboerne finde en oversigt over, hvor i bebyggelsen, de kan finde frugttræer og bærbuske, så de kan plukke brombær, nødder, æbler m.v. Grundidéen er at skabe æstetisk interessante rammer for fællesskab og give børn og voksne mulighed for at udfolde sig, mødes og danne fællesskaber.

↖ Linus leger tit på "Harry Potter legepladsen".

Linea er glad for områdets kaniner.

😊 "Det kan godt være, vi har det hyggeligt og rart indendørs, men det at vi er en del af et fællesskab med forskellige idéer gør jo, at der bliver et større fællesskab, hvor man tager ansvar for hinanden i boligområdet, og man tager ansvar for udearealerne." GITTE, BEBOER

➤ Fårene passes af familier fra Hyldespjældet.

➤ Fårene har et hjørne af den store græsplæne i udkanten af afdelingen.

Nogle beboere dyrker grøntsager på
afdelingens område. ➤

➤ Køkkenhaverne er ét af flere tiltag, som gør
afdelingen grønnere. Der arbejdes blandt andet
med begrønning af tagene.

Ro på stien.

3 / Skulpturer i Hyldespjældet

Kommunikation

I dag er beboerne meget glade for skulpturerne. I 2008 var nogle dog utilfredse, fordi de troede, at udstillingen blev finansieret af afdelingen. Der blev lavet graffiti på nogle skulpturer, blandt andet med ordet *"pengespild"*. Det fik skulpturudvalget til at fokusere på at formidle organisationen omkring initiativet tydeligt ud til alle beboere.

Det var vigtigt, at alle forstod, at der ikke bruges husleje-kroner på initiativet, men at skulpturerne udelukkende tilfører afdelingen værdi. Arbejdet er netop organiseret sådan i anerkendelse af, at Hyldespjældet er en almen boligafdeling, som i forvejen har en relativt høj husleje, og skulpturbanken skal ikke bidrage til at presse huslejen yderligere i vejret.

Kommunikationsindsatsen skabte tydelighed om initiativet, og skulpturerne har ikke været udsat for hærværk siden — både børn og voksne passer på dem.

Se video fra Hyldespjældet

Gitte Krogsgaard og Ole Kristensen fortæller om deres arbejde med skulpturbanken – fra en vild idé i 2008 til veldrevet frivilligt arbejde i 2014.

Se video her <https://vimeo.com/120339896>

Anbefalinger fra Hyldeespjældet

✓ Skab rammer for udendørs oplevelser og aktiviteter, både for børn og voksne. Overvej, hvordan I løbende kan skabe fornyelse i tilbuddene.

✓ Se udearealerne som en ressource, der kan tilføre jeres afdeling værdi.

✓ Arbejd gerne med underudvalg. På den måde kan beboere koncentrere sig om at arbejde med et emne, der virkelig interesserer dem, som grønne områder eller kunst. Det er med til at fastholde motivationen.

✓ Sørg for, at underudvalgets aktiviteter er koordineret med de andre aktiviteter i afdelingen. I Hyldeespjældet har underudvalgene stor glæde af at kunne supplere hinanden og arbejde sammen.

✓ Hvis I har frugttræer, nøddebuske, vilde legeområder eller andet interessant, kan I have glæde af at kortlægge dem, så de er lette at finde og kan vises frem for nye beboere.

4 /

Nyttehaver og grønne ørkener i Voldparken

I 2014 indviede FSB Voldparken nyttehaver for beboerne. Nyttehaverne ligger på en af områdets store, åbne græsplæner, som kun sjældent benyttes og derfor omtales som en "grøn ørken".

Nyttehaverne skaber en oase af liv og farver i den grønne ørken. Beboerne nyder at plante og høste, og haverne giver denne del af Voldparken et mere hjemligt præg.

Voldparken har store grønne arealer. Driftslederen Peter er engageret i at udvikle dem.

Der er mange store, grønne arealer
i Voldparken. ↘

Nogle af beboerne kan se
nyttehaverne fra deres altaner. ↗

4 / Nyttehaver og grønne ørkener i Voldparken

Ny udvikling

Voldparken er bygget i 1940'erne, og de sidste mange år har udearealerne i store træk set ud, som de gør i dag. Men der er mange idéer til udvikling, og almene bebyggelser og andelsforeninger i området arbejder sammen og sparrer med hinanden. Sammen med andre lokale aktører og eksperter på området arbejder de med "Visioner for Voldparken". I arbejdsgruppen for dette projekt opstod idéen om nyttehaverne.

Plads til at udfolde sig

Der er plads til udfoldelse på udearealerne i Voldparken. Alligevel bruger de allerfleste voksne kun de store græsplæner som gennemgangsareal. Det store, åbne rum er velplejet, men tomt.

Men i den del af græsplænerne, hvor der er anlagt nyttehaver, er der bedre rammer for liv. Beboere opholder sig dér jævnligt. De dyrker grøntsager og blomster, slapper af og møder deres naboer på en naturlig måde.

**"Som det er nu, er
naturen mere en kulisse
for bygningerne. Det vil vi
gerne ændre på, blandt
andet med nyttehaverne"**

PETER, DRIFTSLEDER

Mange af de store, åbne arealer bliver næsten ikke brugt — og slet ikke af voksne.

Nogle beboere sætter sig i birkelunden om sommeren. Her sidder de i skygge og har mere privathed end midt på græsplænen. ↓

➤ Driftslederen Peter ønsker, at beboerne vil bruge udearealerne mere i fremtiden.

Med tiden skal der plantes buske rundt om haverne, så det i højere grad bliver et afgrænset 'rum i rummet'. Der skal også anlægges en lille lund med en blomstereng.

Hvad er "et godt udeareal"?

Beboerne har forskellige meninger om, hvad et godt udeareal er; for eksempel adskiller nogle gamle beboeres meninger sig fra nogle nye beboeres. Voldparken huser en stor gruppe mennesker, som har boet dér i flere årtier. Mange har gode minder fra området og føler en stærk tilknytning til det. De har været vant til, at afdelingen så ud på en bestemt måde og føler sig hjemme i det.

Men i de sidste år har afdelingen også fået mange nye beboere og ønsker at tiltrække flere. For nye beboere kan de store, åbne græsplæner se tomme og forladte ud. Som ny har man ofte et særligt behov for at se tegn på, at andre beboere er engagerede i området og gør sig umage for at passe på det. Det gør det lettere at få en følelse af at høre til. For dem er de nye nyttehaver en velkommen fornyelse, fordi de virker inviterende og sender signaler om liv og fællesskab.

De forskellige perspektiver betyder, at det har været nødvendigt med megen dialog om, hvordan udearealerne skal udvikles. Nogle beboere har også været på inspirationstur, for bedre at kunne se på mulighederne i området med friske øjne.

Det har været essentielt, at den lokale drift kan se potentialerne i nyttehaverne.

Drift af haverne

De lokale driftsfolk har været meget engageret i projektet, særligt i opstartsfasen da bedene skulle anlægges. På sigt er det dog væsentligt, at haveområdet ikke kræver mange ekstra driftstimer. Derfor har afdelingen udviklet en ny driftsplan for denne del af udearealet; det beboerdrevne havelaug, som er under etablering, skal overtage vedligeholdelsen af haveområdet.

"Mange steder ser man helhedsplaner og visioner som værende ejendommene. Her i Voldparken har vi rigtig store muligheder for at lave en ændring i forhold til livet mellem husene også. Og jeg er helt overbevist om, at når vi på sigt arbejder med det, så får vi et meget bedre sammenhold mellem beboerne og et mere attraktivt område"

PETER, DRIFTSLEDER

Se video fra Voldparken

Peter Knudsen fortæller om arbejdet med at udvikle Voldparkens grønne ørkener, set fra et driftsperspektiv. Se video her <https://vimeo.com/120341055>

Anbefalinger fra Voldparken

✓ Skab gerne "rum i rummet", hvis I har store, grønne ørkener i jeres område. Både pilelunden og nyttehaverne skaber afveksling i det store, åbne rum, og det er disse steder, beboerne mødes og slapper af.

✓ Haverne er anlagt i jorden, fremfor i højbede. Det betyder, at planterne kan hente det meste af det vand, de behøver, gennem deres rodnet. Det sparer megen vanding og kan anbefales, hvis man har store grønne arealer. Hvis haverne på et tidspunkt må nedlægges, kan de omdannes til blomsterbede eller lignende.

✓ Nyttehaverne bruges og organiseres af beboere fra et alment boligområde og en andelsforening. Samarbejdet fungerer godt og har skabt ny dialog mellem naboafdelingerne, som ellers ikke havde megen kontakt med hinanden. På den måde har haverne været med til at binde området sammen. Denne inddragelse af nye samarbejdspartnere i lokalområdet kan anbefales; sørg dog for, at organiseringen af samarbejdet hurtigt kommer på plads.

5 /

Nabohave på Amager

I Sundholmskvarteret lå en grund øde hen. Buske og træer voksede vildt, og store grupper af unge var de eneste, som brugte stedet. Det skabte utryghed. Samtidig var der brug for et grønt åndehul for beboerne i det tætbebyggede område.

Det blev startskuddet til "Nabohaven", som beboere fik lov at anlægge på grunden mod at vedligeholde den, indtil ejeren skal bygge dér. Haven blev etableret i 2011, og børn og voksne fra kvarteret var med i arbejdet.

Nabohaven er for alle, der bor og færdes i området.

Åben og hjemlig have

Haven bruges af mennesker i alle aldre, og der er en hjemlig og imødekommende stemning. Den bærer præg af, at beboere er med til at vedligeholde den, og reglerne er skrevet på hjemmelavede, håndskrevne skilte. De opfordrer besøgende til at passe på haven og til at smage på de grøntsager, som børn dyrker i haven.

Skiltene er skrevet på forskellige sprog, som dette på plantekassen (i midten).

Haven bruges af beboere fra flere afdelinger i det tætbebyggede kvarter.

5 / Nabohave på Amager

← Nogle af børnene var med til at anlægge nabohaven og fortæller om deres erfaringer med det.

"Det er sjovt at være med til at indrette, hvordan ens eget område skal se ud, fordi så er vi med til at bestemme. Hvis det nu kun var de der på ejendomskontoret, som gjorde det hele og indrettede det selv, ville der nok være mange regler og sådan noget. Men nu var vi med til at bestemme reglerne, i stedet for vi bare fik at vide 'jamen, det skal du bare'. Det er rigtig godt." SURA, 12 ÅR

Roukaia (th.) på 11 år har gået til have i flere sæsoner.

5 /
Nabohave på
Amager

"Gå-til-have" for børn

Mange børn fra området "går til have" en gang om ugen fra forår til efterår. Børnene dyrker grøntsager, frugt, blomster og bær og får undervisning i, hvordan de kan få dem til at gro. De er med til at holde nabohaven ren, og de lærer om bæredygtighed og den vilde natur, man kan finde på Amager.

"Gå-til-have" arrangeres af to ansatte, Inge og Jan, i samarbejde med en voksen beboer. Børnene fremhæver, at de voksne ved meget om naturen og er gode til at undervise i det. Det gør det ekstra interessant for børnene at møde op.

"Jeg synes, det bedste ved haven er, at alle arbejder sammen og hygger sig sammen. Nogle gange laver vi også bål — det kan jeg godt lide". ROUKAIA, 11 ÅR

Børnene er med til at plante.

Inge (i midten) og Jann (t.h.) er ansat i hhv. Amagerbro Helhedsplan og Sundholmskvarterets Områdeløft. De organiserer "gå til have" sammen med en voksen beboer.

5 /
Nabohave på
Amager

↑ Salli og Tasmia på 11 år er tit med til at plante og rydde op i haven.

"Nogle gange er der tung luft derhjemme, og man kan ikke rigtig trække vejret. Men her i haven er der mange forskellige træer, så kan man bedre få ilt." TASMIA, 11 ÅR

5 /
Nabohave på
Amager

➤ Mange af børnene bor i de røde huse, og deres forældre kan følge med i, hvad der foregår i "gå-til-have".

Børnene spiser grøntsagerne fra haven. De er også med til at finde spiselige, vilde urter, som brændenælder og katost. ↓

Børnene laver snobrød og popcorn.

5 /
Nabohave på
Amager

Mødested

Nabohaven er et mødested, hvor børn, unge og voksne slapper af. Nogle mødes til en kop kaffe, andre spiser en medbragt frokost, laver mad på grillen, ryger vandpipe eller bruger bålstedet. Der er god stemning, og alle respekteres.

Den største udfordring for livet i haven opstod, da nogle narkomaner begyndte at fixe dér. Nogle beboere opsøgte dem og forklarede, at de var velkomne i haven, men at de ikke måtte fixe, da haven blev brugt af mange børn. Det respekterede narkomanerne, og problemet er ikke opstået igen.

"Nogle gange er der kvinder, der laver mad i haven og deler ud af det. Der var for eksempel én, der havde syltet grønne tomater fra haven. De smagte faktisk godt. Hun hentede dem derhjemme, og så spiste vi dem sammen med grillede pølser." SALLI, 11 ÅR

Laura og Adina ejer en lille virksomhed i området. De besøger nabohaven i deres frokostpause. ➤

➤ Hailey (i midten) låner solbriller, så hun kan bage snobrød uden at få røgen fra bålet i øjnene.

Hundegård

Mange beboere i området har hund, og nogle luftes i nabohaven. Det kan skabe problemer for de andre brugere af haven; nogle er bange for hunde, og de fleste bliver også irriterede over efterladte hundelorte. Derfor er der indrettet en hundegård bagerst i nabohaven, hvor hundene kan løbe frit. På den måde kan hundeejerne også bruge haven, uden at andre bliver generet.

➤ Hundegården er stor nok til, at hundene kan få lidt motion.

Se flere billeder fra Nabohave

Se flere billeder fra "gå-til-have" her <https://vimeo.com/122081195>

Anbefalinger fra Nabohave

✓ Invitér børn og unge til at være med til at etablere haven og bestemme reglerne. Det skaber bedre muligheder for, at de overholder reglerne og behandler haven med respekt.

✓ Etablér en hundegård. Det er afgørende i forhold til at skabe en god have for alle.

✓ Brug gerne hjemmelavede skilte. Det signalerer til brugere, at det er deres naboer, som lægger tid og kræfter i at vedligeholde haven. Det motiverer mange til at passe bedre på den.

✓ Insister på en respektfuld dialog med alle, også dem som bruger haven på en anden måde, end I ønsker. I kan komme langt ved at fastholde, at alle er velkomne, men at man skal overholde enkle regler.

✓ Hvis I etablerer et "gå-til-have-projekt" er det en god idé at sikre, at børnene lærer noget nyt hver gang. Koordinatorerne skal have praktisk viden om havebrug og være i stand til at formidle deres viden. Børnene i Nabohaven anbefaler, at involverede voksne er glade for børn og ikke for hidsige.

✓ Børnene anbefaler også at skaffe let adgang til vand, gerne en lang haveslange. Det kan være meget besværligt for dem at bære fyldte vandkander.

6 /

Gårdmiljøer i Albertslund

I afdeling "VA-Seks Vest" er beboere med til at anlægge og vedligeholde gårdmiljøerne. Afdelingen består af gårdhavehuse og mange åbne gårdmiljøer, som man passerer igennem, når man går tur i bebyggelsen. Fire-fem husstande har udgang til samme gårdmiljø, og de bestemmer, hvordan det skal indrettes.

I nogle gårdmiljøer har beboerne besluttet at plante store træer eller buske. Andre har anlagt bede med blomster eller grøntsager eller gjort plads til legeredskaber for børn. Mange har borde og bænke, hvor naboer kan mødes. Variationen giver afdelingen et personligt og hjemligt præg, og udearealerne bliver brugt flittigt.

Afdeling "Seks Vest" har 258 husstande. Mange beboere har boet i afdelingen i en årrække og kender hinanden rigtig godt.

Sussie har boet i afdelingen mere end halvdelen af sit liv. Hun kender sine naboer rigtig godt, og de hjælper hinanden i hverdagen. Sussie er aktiv i vedligeholdelsen af gårdmiljøet og har blandt andet plantet roserne.

Ejerskab til afdelingen

Beboernes engagement i gårdmiljøerne er med til at binde afdelingens beboere sammen. De samarbejder og lytter til hinandens ønsker, og de skaber rum, hvor de har lyst til at mødes.

Mødestederne er rammer, hvor de kan mødes uforpligtende med deres naboer, og det understøtter fællesskaberne. De tætte naboskaber er medvirkende til, at mange bliver boende i en årrække.

Engagementet i gårdmiljøerne er også med til at understøtte, at beboerne passer på deres fællesarealer. Beboerne oplever generelt, at de har mulighed for at få indflydelse på dem, og at de har et medansvar for dem.

Erik er formand for afdelingen. Han mener, det skaber mere sammenhold, at beboerne er med til at indrette og vedligeholde gårdmiljøerne.

😊 **"At lejere får et ejerskab til deres boliger gør, at boligområdet ikke forfalder. Alle holder et øje med det og gør én eller anden form for indsats."**

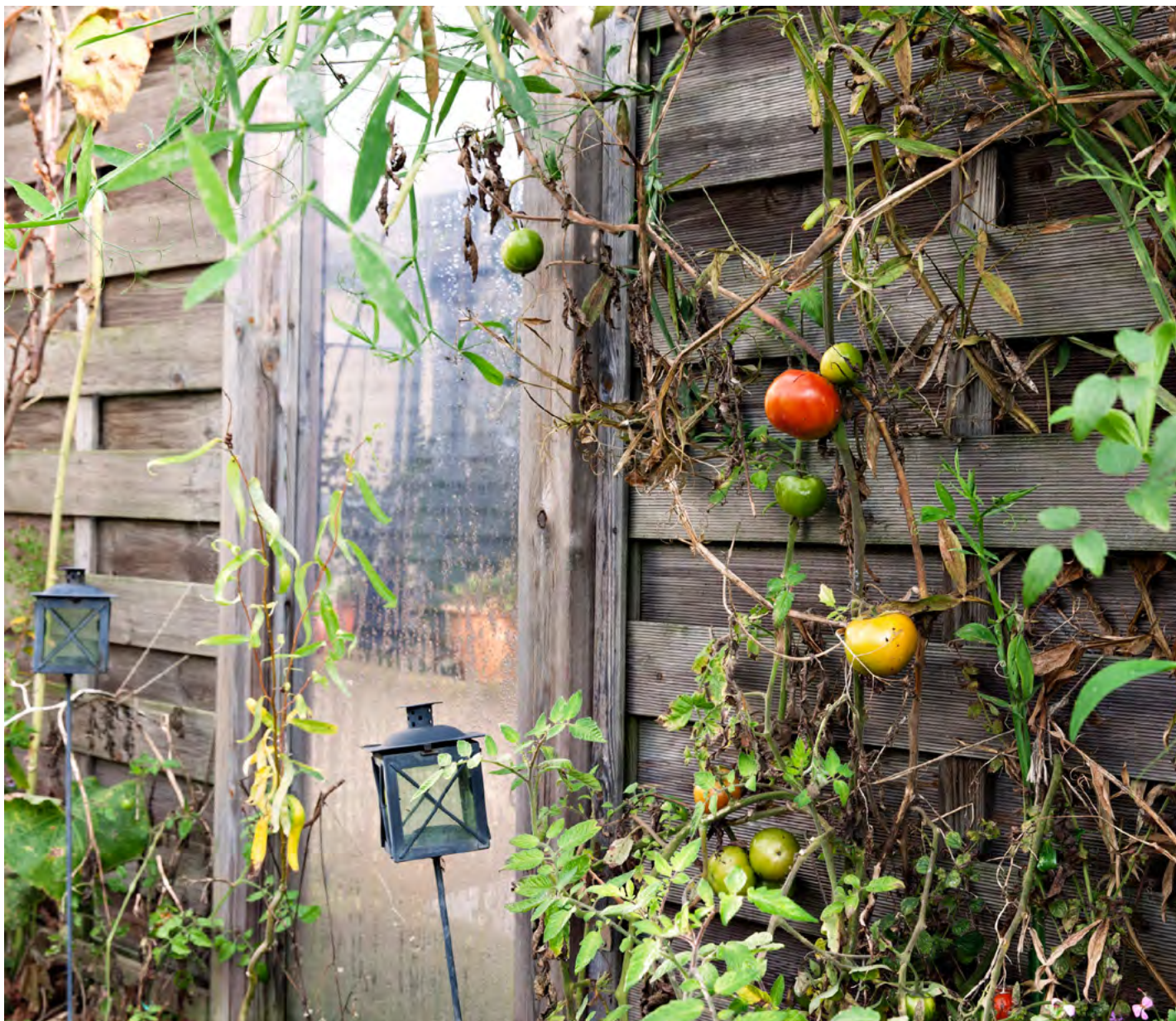
ERIK, BEBOER OG AFDELINGSFORMAND

Sussie har sat et lille bord ud i gården. Der er sol til morgenkaffen. ☺

➤ Beboerne har indrettet en fælles plads, hvor de kan mødes i godt vejr.

Tomater og krydderurter dyrkes i fællesskab i Sussies gård.

Organisering

De fire-fem huse omkring et gårdmiljø beslutter i fællesskab, hvordan de ønsker, gården skal se ud. En gård kaldes også en "firkant", og beboerne kan ansøge Firkantsudvalget i afdelingen om midler til buske eller blomster, de vil plante, eller et fælles bord, de vil stille op. Firkantsudvalget bevilger pengene, hvis planen ser realistisk ud, og hvis beboerne ønsker det, kan de også få hjælp af ejendomsfunktionærerne til at indrette firkanten eller til at køre stort haveaffald væk for eksempel.

"Driftsfolkene rådgiver også beboerne, hvis ikke beboerne selv har en gartnerisk interesse (hvilket mange har). Man kan jo bygge det op, så det er let at holde; der kan for eksempel komme flis på i bedene, så man ikke skal bruge timer på at løbe rundt med et lugejern"

ERIK, BEBOER OG AFDELINGSFORMAND

I denne gård mødes beboerne ved bordet under træet. ↘

Nogle beboere har ikke lyst eller tid til at indrette deres gård. →

6 /
Gårdmiljøer
i Albertslund

Forskellige måder at bo på

Nogle beboere ønsker ikke at engagere sig i deres gårdmiljø. De har blot brug for et sted at bo, og det er der også plads til. Deres gårdmiljøer anlægges og vedligeholdes af driftspersonalet. Der, hvor beboerne har engageret sig i deres gårdmiljø, lægger gårdrummet mere op til at blive benyttet, og der er mere hjemligt.

Nogle familier med små børn stiller legeredskaber
op udenfor hoveddøren. ↓

↗ Afdelingen har mange store træer, og det giver variation i rummene. Der er også mange bede med blomster og buske, der er anlagt af beboere, som disse.

Se video fra Albertslund

Erik Hansen fortæller mere om, hvad afdelingen får ud af at involvere beboerne i anlæggelsen og vedligeholdelsen af gårdmiljøerne. Se video her <https://vimeo.com/120340814>

Anbefalinger fra Albertslund

✓ Se fællesarealerne som et sted, der kan ændre sig over tid, og hvor beboerne kan få lov til at udfolde sig. Så undgår man, at alle steder kommer til at blive ens. Et boligområde kan godt rumme meget forskelligartede fællesarealer, uden det ødelægger den æstetiske helhed.

✓ Husk at engagement giver ejerskab. Jo mere beboerne deltager, jo stærkere bliver sammenholdet mellem dem.

✓ Overvej nærhedsprincippet. I "Seks Vest" har beboere mest indflydelse over den del af afdelingens fællesareal, de bor tættest på.

✓ Opstil nogle enkle retningslinjer for hvad man kan få bevilling til eller hvad ejendomsfunktionærerne kan hjælpe med. Det giver klarhed for både driften og beboerne.

7 /

Grøn afdeling i Odense

Blommehaven har køkkenhaver, hønsehold og en vild blomstereng. Mange børn og voksne bruger udearealerne blandt andet til at dyrke grøntsager, passe høns, gå ture eller kælke. To gange om året mødes de også til fælles arbejdsdage, hvor de plejer udearealerne og sætter nye initiativer i gang.

Irene har boet i afdelingen i 16 år. Hun er med til at passe hønsene

En "grøn" afdeling

Blommehaven blev etableret på Blangstedgård i udkanten af Odense i begyndelsen af 1990'erne. Afdelingen har 60 husstande. Fremtidige beboere var med til at planlægge bebyggelsen, og de bidrog til at give den en grøn profil med fokus på miljøbevidsthed og natur.

I årenes løb har nogle beboere udfordret den grønne linje, men Blommehaven har holdt fast i sin vision. Og i de sidste år har afdelingen og deres boligorganisation Civica desuden gjort en større indsats for, at alle nye beboere kender til afdelingens særpræg og værdier, inden de flytter ind.

Blomsterengen får lov at vokse vildt. En gang om året bliver den slået af en gartner i samarbejde med en beboer.

Beboere passer hønsene på skift, en uge ad gangen ➤

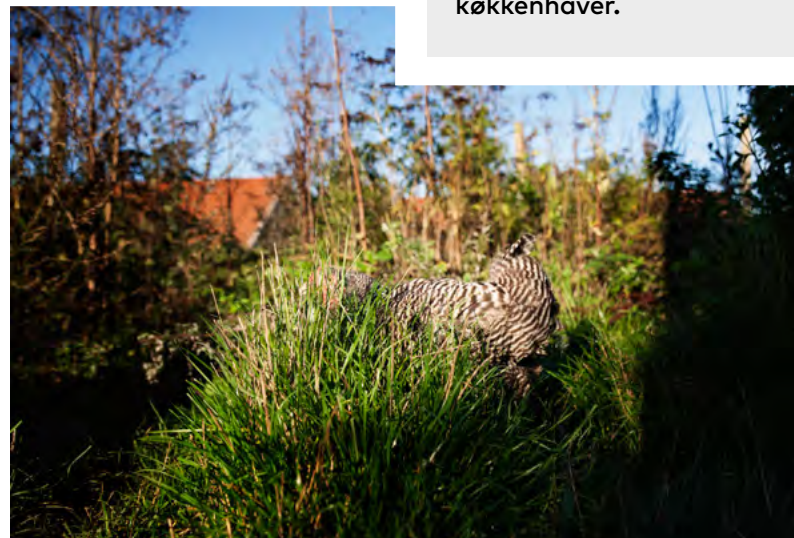
😊 "Vi er på en måde både på landet og i byen. Det er derfor, vi bliver boende her" IRENE, BEBOER

7 /
Grøn afdeling
i Odense

Naturlige grønne omgivelser

I udkanten af bebyggelsen ligger et område med mere vildtvoksende natur. Afdelingen ejer en del af dette område. Resten ejes af Odense Kommune, men afdelingen har brugsret til den. Her ligger blandt andet en hønsegård, en eng med vilde blomster og køkkenhaver.

➤ En høne, der er gået undercover

Bakken på blomsterengen
bruges flittigt hele året.
Om vinteren er den en populær
kælkebakke
↙

7 /
Grøn afdeling
i Odense

Beboerne kan dyrke økologiske
grøntsager i køkkenhaverne ↘

↑ Mange fra lokalområdet går tur på
engen, og kærester bruger bænken som et
romantisk stop.

7 Nogle beboere har den samme køkkenhave i mange år. Irene og hendes mand Jesper har anlagt en lille terrasse ved deres have

"Jeg har fundet en liste med 50 øl, man bør smage, inden man dør. Jeg sætter en øl fra listen ned i mælkejungen, når jeg arbejder i køkkenhaven. Så kan jeg nyde en kold øl, når jeg er færdig med arbejdet."

JESPER, BEBOER

7 /
Grøn afdeling
i Odense

Der er lige plads til en øl i mælkejungen, som er gravet ned under køkkenhavens terrasse. ↓

➤ Der er også et drivhus, hvor beboerne blandt andet dyrker chilier.

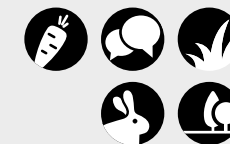

➤ Afdelingen opsamler regnvand. Det bruges i toiletter og til vanding fra en pumpe som denne.

Der har ikke været et fælles kompostsystem i flere år. På arbejdsdagen i 2015 blev det genetableret

7 /
Grøn afdeling
i Odense

Beboerne er forpligtet på deltagelse

Bygningerne i afdelingen kræver mere vedligeholdelse med tiden. Og når der er meget arbejde med bygningerne, har driftspersonalet mindre tid til at arbejde med udearealerne. Dertil kommer, at afdelingen er anlagt med små græsplæner, som det tager forholdsvis lang tid at slå, og der bliver ikke brugt sprøjtegifte, så ukrudt skal fjernes manuelt.

Derfor er det en stor hjælp, at beboerne deltager i arbejdsdage to gange om året. Alle beboere er forpligtet til at deltage. De sætter nye initiativer i gang på udearealerne og udfører ekstraordinære vedligeholdelsesopgaver.

7 / Grøn afdeling i Odense

← Litten er flyttet tilbage til afdelingen fra et rækkehus i byen. Hun savnede fællesskabet og området

😊 **"Jeg går tur med min hund her hver dag. Jeg synes, det var grimt, at der lå affald imellem buskene, så nu fjerner jeg det"** LITTEN, BEBOER

↖ Jesper fjerner alger i den lille dam midt i afdelingen.

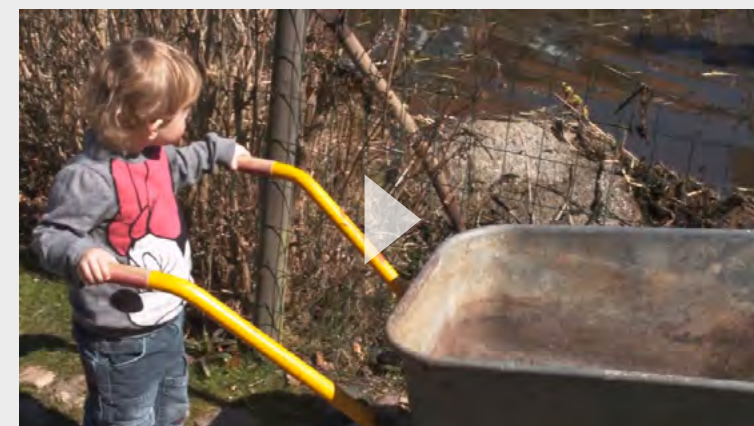
↗ Fuglehegnet efter Litten har ryddet op.

Se videoer fra Odense

Kim Bondtofte og Irene Bruun-Schmidt fortæller om den grønne afdeling og om beboernes arbejdsfællesskab. Se video her <https://vimeo.com/126793644>

Beboerne sparer mange penge på deres vandregning pga. afdelingens regnvandsopsamling. Kim og Irene fortæller om, hvordan det fungerer. Se video her <https://vimeo.com/126793325>

Anbefalinger fra Odense

✓ Hvis I skaber en "grøn" afdeling er det vigtigt, at nye beboere er opmærksomme på dette, inden de flytter ind. I Blommehaven arrangerer de derfor rundvisninger for fremtidige beboere.

✓ I kan få stor glæde af at have mere vildtvoksende udearealer, som for eksempel en blomstereng. Undersøg i så fald, hvordan I skaber den rigtige flora.

✓ Voksne og børn mødes på en naturlig måde, når I har fælles dyr. Det giver samtidig mulighed for at få diskussioner om natur og økologi.

✓ Arbejdsdage kan være en god måde at pleje udearealerne og styrke naboskabet. Vær dog opmærksom på, at beboere skal bruge egne maskiner, og ikke driftspersonalets, pga. eventuelle forsikringsspørgsmål ved skader.

Tak

En stor tak til alle de mange, som har medvirket i interviews.

Også tak til følgegruppen: Christina Udesen, Inge Langkilde Larsen, Kristoffer Rønde Møller, Rasmus Overgaard og Signe Brink Pedersen, samt til Andreas Rønne Nielsen og Denise Burt for sparring. Tak til Ulla Weldingh for korrekturlæsning.

Tak til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, der har støttet publikationen økonomisk.